

SALİH OKUMUŞ*

1980 SONRASI CEZAEVİ ROMANLARI III

* KTÜ Fen-Ed. Fak. Türk Dili ve
Ed. Böl. Arş. Gör.

KONULARI AÇISINDAN 1980 SONRASI CEZAEVİ ROMANLARI

Ediyabiyatın sosyal gerçeklerle ve gündemde olan olaylarla ilgi kurması, ondan faydalanması kaçınılmazdır. Bu manada 80'li yıllar aeta kanıtlayıcı özellikler taşır. 12 Eylül 1980 harekâtı ideoloji kavgalarını kesmekle edebiyatımızda bir dönüm noktası oluşturmuştur.

Bu durum roman türünde bir takım yeni eğilimlere sebep olmuştur. Roman ironik ve eleştirel bir anlatım tutumu üzerine oturtulmuştur.

1980 Sonrası romancılığımız genel olarak; ideolojik söylem, iç hesaplaşma, bireyselleşme ve ayrıca romanın bir "iç dökme" aracı olarak kullanıldığı görülür.

Aydın insana yönelik eleştiri, eylemcilerin 12 Eylül sonrası yaşayışları, arkalarında bıraktıkları, umutları anlatılır. 1980'li yılların önemli özelliklerinden biri de tarihe olan bir yöneliştir. Osmanlı'nın son döneminden başlayarak, özellikle 1960-80 arası dönem çeşitli açılarıyla işlenmeye başlanmıştır.

1980 Sonrası romanlarda göze çarpan diğer eğilimler ise, cinsellik, işkence, ölüm ve cezaevi hayatıdır.

1. Aydın ve Sanatçı Sorunu:

Eylülist Romanların üzerinde durduğu önemli konulardan biri "*Aydın insan tipi*" dir. Aydının geçmişi ve bugünüyle kendi hesaplaşmasını yaptığı bu dönem romanlarında, öne çıkan unsur; onun düzene ve ülkesinde olup bitene karşı çıkan "*muhalif*" kimliğidir.

Adalet Ağaoğlu, "*Üç Beş Kişi*" (1984) ve "*Hayır*" (1987) romanlarında aydın imajını "*İşadamı*" ve "*Profesör*" kimliğiyle veriyor.

Ağaoğlu "*Üç Beş Kişi*" de ölümle iç içe, bezgin, umutsuz, sinik aydınları anlatıyor. Eleştirici, alaycı bir uzaklıktan işlediği figürlerin karşısına, işadamı Ferit Sakarya'yı koyuyor. "*Aydın*" ve "*Sanayici*" imajlarını romanında birlikte işliyor.

"*Hayır*" romanı ise; 12 Eylül'den etkilenen aydınlar cephesini anlatıyor. Profesör Aysel Dereli, aydın intiharları üzerine bir araştırma yapar. 68 kuşağının baş kaldırısını ve bunahımını inceler. Roman, aydın intiharlarına "*Hayır!*" diyerek sonlanır.

Leyla Erbil'in, " Karanlığın Günü " adlı eserinde (1989) hayatlarına söz geçiremeyip gazetelerde,

kitaplarda başkalarına bir misyon biçen ve halk adına kararlar alan aydın tiplerini sunuluyor; "... *Durup dururken işçi sınıfı yazarlarını bulan da, onları ortalığa kabul ettiren de bizler iletişim araçlarını elinde tutan bizler, işte böyle ev toplantılarında ya da meyhanelerde toplanarak; insanlar, sistemler, toplum biçimleri üzerinde ilkeler koyan kararlar alan biz aydınlardık. Ve bana öyle geliyor ki halktan çok kendimiz için bulurduk o sanatçıları, bizim hoşumuza gidenleri önerirdik...*" (1) diyen bir azınlık çevre anlatılıyor.

Roman yazarlarının kendi mesleklerini konu alan romanlara rastlıyoruz. Sanatçı kişinin toplum içindeki yeri, sanatçı olmaktan dolayı yaşadığı sorunlar, yaratıcılığı vb. konuları işleyen çeşitli "*sanatçı romanları*" yazılmaya başlandı son yıllarda Selim İleri'nin "*Yaşarken ve Ölürken*" i (1981), Adalet Ağaoğlu'nun "*Yaz Sonu*" (1980), Aysel Özak'ın "*Genç Kız ve Ölüm*" ü (1980). Türkiye'nin sosyal-politik çalkantılar içinde sanatçı olmanın problemlerini yarattıkları özdeş yazar (ressam) figürlerinin kişiliğinde dile getiriyorlar.

Aydın konusunda son yılların romanında işlenen sorunlardan biri de; "*Aydın kadın sorunu*" dur. Bu, kadının kendini gerçekleştirme sorunudur. Cumhuriyet romanında okumuş kadın bir konu olarak ele alınmıştı. Bu gün hala, aydın kadınlar ve sorunları romanın favorilerinden biri olarak görülüyor. "*Feminizm*" in de etkisiyle bu sorun çoğu zaman gündemde tutulmuş ve abartılarak yansıtılmıştır.

Aysel Özak'ın, "*Alnında Mavi Kuşlar*" (1978) ve "*Genç Kız ve Ölüm*" ünde (1981) yazarın annesi, kendisi ve kızının ait olduğu kuşağın problemleri dile getirilir.

"*Alnında Mavi Kuşlar*" ın kadın kahramanı Armağan, annesinin kaderini yaşamak, erkeğe bağımlı, ev kadınlığının sınırlı dünyasında son bulmamak için nişanlısından ayrılır. İstanbul'a gider. Amacı kendini yetiştirmek meslek kazanmaktır.

"*Genç kız ve Ölüm*" de de üç kuşağın okumuş kadın temsilcileri; Yazar Nuray, ilkokul öğretmeni olan annesi ve devrimci kızı Seçkin, akıl ve duygu dengesini gerçekleştirmekten, uyumlu aydın kadın kişiliğini bulmaktan uzak tiplerdir. Anne kendini kaldıramayacağı bir yükün altına sokmuştur. Sonu intihardır. Nuray ise, annesinin kaderi ve kızının öğütleri arasında bocalayan, meslek ve evlilik hayatını dengeleyemeyen bir tipi canlandırır.

Emine Işınso, "*Kaf Dağının Ardında*" (1989) romanıyla yine kadın sanatçı sorununu işliyor. Işınso bu romanında, zengin bir baba tarafından özel ihtimamlarla yetiştirilen bir sanatçı-yazar kızı anlatılıyor. Yazar, aydın meselesini işleyen diğer romanlardan farklı olarak, "*yazar*" kişiliğinde işlediği Mevsim Öz'ü sol çevrenin içinden alarak İslamla tanıştırır. Roman bir aydın kadının sorunlarını ve arayışlarını anlatır.

2-Cinsellik Konusu:

Hayatın, cinsellik dahil her alanını edebiyata konu olarak almak eğilimi, hem gerçekçilik hem de romandaki figürlere canlılık kazandırmak, onları yalnız ruh ve düşünce itibarıyla birlikte çok boyutlu işlemek isteği ile bağlantılıdır.

Çağdaş dünya romanının ortak konularından biri de; sınır, tabu tanımayan bir açıklıkta işlenmiş cinselliktir. Son yılların Türk romanı da bu eğilimi yansıtıyor. Konuların ağırlık merkezi ne olursa olsun (ister tarih, ister ideoloji) okuyucu kahramanları

yatak odalarında izliyor. Bunun ötesinde bir de cinselliği merkez alan romanlar var.

Bazen okuyucunun hayal gücüne, bazen de buna hiç gerek kalmayacak biçimde en küçük ayrıntılarına kadar işlenen sevişme sahneleri romanda cinselliğin boyutlarını gösteriyor.

"*Yalnız mısın*" da (1987) Güven Turan, romanın kahramanı Orhan'ın hayatına giren kadınları bütün cinsellikleriyle anlatır. Verda, lale, Serpil... aralarındaki tek ortak nokta "yatak" tır.

Ahmet Altan "*Sudaki İz*" de (1985), yaşamlarındaki boşluğu bir inançla doldurmak için "*devrimciliği*" seçen insanları anlatırken, diğer taraftan bu inanç zemini ortadan kalktığına, bir korku ve "*ten cinselliği*" ne doğru kayar. Bu da romanda "*pornografik anlatım*" ın ağırlık kazanmasına neden olur: "*Sahnenin tam ortasında çirilçiplak bir kadın oturuyordu... Sahnenin yanındaki kapıdan uzun boylu çirilçiplak bir adam girdi.*" (s. 28) (2) "*Adam gelip kadının karşısında durdu. Kadın uzun parmaklı zarif elini uzatıp, parmaklarının ucuyla adamın bacaklarının arasından sarkan... tuttu. Cansız duran parça kadının dokunmasıyla birlikte tanrısal bir emre boyun eğer gibi ağır ağır büyüyerek dikilmeye başladı... Kadınla erkek birlikte kalçalarına daireler çizdirerek sevişmeye koyuldular...*" (3)

Bu anlatım bir edebî başarı olarak sayılamaz. Yalçın Küçük'ün, sudaki iz için "*Pornografik Rüyalarda*" yakıştırmaları bu bakımdan çok doğru bir yargıdır. Neredeyse bir sevişme sahnesini en ince ayrıntılarına kadar belirten yazarın, bundan ne umduğunu merak konusudur.

Vedat Türkali'nin "*Mavi Karanlık*" ındaki (1983) psikoloji asistanı Nergis onyedisinde Özgür ile cinselliği

yaşamaya başlamış, bırakılınca da cinsel özgürlüğe soyunmuştur.

Ayla Kutlu'nun "*Hoşçakal Umut*" unda (1987), devrimci genci Oruç'un kendisinden oldukça yaşlı bir kadınla ilişkiye girmesi anlatılır.

Sapık cinsellik ve eşcinsellik de son on yılın romanında göze çarpacak yaygınlıkta yer almaktadır.

Atilla İlhan, "*Aynanın İçindekiler*" de, eşcinsel kadınları, sadizmi anlatıyor.

Erhan Bener, "*Tekilleşme*" (1990) adlı romanıyla lezbiyen ilişkileri anlatırken, "*Ağır Roman*" (1990) Metin Kaçan ve "*Onuncu Sigara*" (1990) ile İsmet Kür erkek erkeğe sapkın ilişkileri işlediler.

Cemil Meriç; "*Roman evlerin damını, açıp bizi yatak odalarına sokar... Roman baştan beri bir ifşadır*" derken, 1980 sonrası cezaevi romanları bu konuda daha da ileriye giderek yatak odamızdaki yorganı bile üzerimizden alır. Tüm mahremiyetiyle olduğu gibi ortaya çıkarır. Bunun nedeni;

1-80 öncesi dönemde, gençlik bunalımına paralel olarak cinsel bir bunalım da yaşanmıştır.

2-Devrim adına cinsellik koz olarak kullanılmıştır.

3-80 öncesi sosyal şiddet ortamındaki baskıcı ve zorlayıcı cinsel eğilimler.

4-Erkek kız arkadaşlığındaki dengesiz tutumlar.

5-Demokrasi, eşitlik ve hürriyet adına üniversite, basın ve yayın organlarının yanlış ve yanlış tutumu.

6-En önemlisi, inanç ve manevi değerlere karşı girişilen saldırılar, yetiştirilen "*tek tip*" gençlik...

7-Diğer bir nokta da; cinsellik bu devirde iyi iş yapmaktır. Bu nedenle romanlarda cinsellik sorunu bulunmaz "*Hint kumaşı*" gibi değerlendirilip daima işlenmiştir.

3-Hesaplaşma ve Özdeşleşme:

12 Eylül 1980 sonrası cezaevi romanlarında işlenen konulardan biri de hesaplaşmadır. Aslında Eylülist romanların büyük bir çoğunluğu geçmişin eleştirisini yapmakla meşgul. Hepsinde, 12 Eylül'den geriye hayıflı bir bakış ya da ezilmişliğin suçluluğu var.

12 Mart romanlarında genel anlamıyla "eleştiri" toplumsal yapıya yönelikken, bu arada 12 Eylül kahramanlarının üzerine yoğunlaşır. Kahramanlar henüz "içeri" girmeden sokaktaki halleriyle karşımıza çıkarlar. Romanlarda, kahramanların karşılıklı "hesaplaşmaları" ya da içlerinde bir "öz eleştiri" yi amaç edindikleri açıkça görülür.

Ahmet Altan "*Sudaki İz*" inde (1985) siyasi sürece dışarıdan bakıyor ve geriye dönerek 80 öncesinin bir eleştirisini yapıyor.

Latife Tekin'de "*Gece Dersleri*" nde (1986) aynı siyasi sürece içeriden bakmak suretiyle bu görevi üstleniyor.

Leyla Erbil'in "*Karanlığın Günü*" (1985) bir tür hesaplaşma romanıdır. Başarısız olan devrimcilerin mücadele karşısında birbirleriyle veya kendi kendileriyle hesaplaşan kişileri ve halka söz geçirmeye çalışan aydınları anlatıyor.

Burhan Günel'in "*Ve O Güzel Kadının Çocukları*" (1985) de 12 Eylül sonrasında geriye hayıflı bir bakışı sunuyor. Kendilerine toplumsal sorumluluk yükleyen ve onun kavgasını vermeye çalışan bir grup gencin serüvenlerini anlatıyor.

A. Kadir Konuk'un "*Gün Dirildi*" ve "*Çözülme*" sinde sol'un kendi içindeki hesaplaşması gündeme geliyor. 12 Eylül'e yönelik bir hesaplaşma ve insana yönelişleri anlatıyor.

Sol'u kendi içinde hesaplaşmaya

çağırın diğer bir romanda Erhan Bener'in "*Ortaklar*" ı (1988)dir. Ortaklar, 1940'lardan günümüze sol'u kendi açısından yargılayan bir romandır. 1940'lardan 1980'lere toplumun 40-50 yıllık evrimini anlatıyor.

Öner Yağcı "*Kardelen*" (1987) ile, öncesi ve sonrasıyla 12 Eylül dönemini bir kız çocuğunun ağzından anlatıyor. Kardelen bu açıdan farklı bir eleştiridir.

Bunlardan başka, Ö. Lütfi Mete'nin "*Çığlığın Ardı Çığlık*" ı (1990), Mustafa Karaca'nın "*Köle*" si (1989), Yahya Akengin'in "*Dönüş Acıları*" (1983), Tarık Buğra'nın "*Gençliğim Eyyvah*" ı (1979), Hüseyin Şimşek'in "*Ayrımı Boş Bir Yol*" (1987) ve "*Eylül Şifresi*" (1991) ve A. Kadir Konuk, Mehmet Eroğlu ile Remzi Çayır'ın bütün romanları sayılabilir.

4-Cezaevi ve İşkence:

1980 sonrası romanlarının ortak konularından biri de işkencedir. Bir insanlık suçu olan işkence, bu romanlarda şaşırtıcı bir duyarlılıkla gündeme getirilir. Bu tutum ayrıca yaşananın edebi eserler üzerindeki etkisini göstermesi açısından ilginçti. Baştan sona değin işkence olayı üzerine kurulmuş romanların sayısı da, kayda değer ölçüde artmıştır.

Hayri Argav'ın "*Güneş Doğmadan Asılmak*" ı (1990), ülkemizdeki işkence olayını gün gün anlatmaktadır. Roman baştan sona işkence odalarında, tecrit'te geçer. Haydar, (kod adı; Ömer) bir örgütün üst düzey yöneticilerinden biridir. Bir süre polisten kaçtıktan sonra nihayet yakalanır. Ve romanın sonuna kadar, insanlık dışı işkencelere maruz kalır. Örgüt elemanları tek tek yakalanır ve işkence ile itiraf ettirilirlir.

H. Argav romanında işkence için şöyle diyor: "... İşkencelerin ağırlığına dayanamayanlardan da acılarından bir an önce kurtulmak için ölümü özleyenler

olurdu. Ama bunların istedikleri ölüm, acısız, sızısız bir ölümdür. Kaç tanesi falakaya yatırıldığında ya da elektriğe bağlandığında, ayağa dikildiğinde, hemen o anda ölümün gelip kendisini sarmasını istemiştir." (4)

"Önce Çocuklar Öldü" de (1990) Erbil Tuşalp, yine işkenceyi anlatmaktadır. Gazete haberlerinden, tutanaklarından, malümatlardan çıkılarak oluşturulan roman; bir 12 Eylül kırıklığını anlatır. 12 Eylül'den önceki devrimci mücadele içinde bulunmuş kimilerinin müdahale sonrası "ideolojik kimlik" değiştirmeleri sorgulanırken, özellikle küçükken hapisane ve işkence ile tanışan insanlar öne çıkartılarak işlenir.

"Gün Dirildi" de (1987) A. Kadir Konuk, bir devrimcinin doğuşunu, onun hayata bakışını, cezaevine düşüşünü ve işkenceyi anlatır.

Vedat Türkali'nin "Tek Kişilik Ölüm" ünde (1990), işkencenin çeşitleri anlatılıyor: "Falakaya yatırılıyorlar, sıra dayacağından geçiriliyorlar belki. Yeni işkence türleri çıkmış. Askıya alıp elektrik veriyorlarmış cinsel organlarına. Lağım çukurlarına gömüyor, köpeklere parçalatıyorlarmış." (5)

"Kader Kapımı Çaldı" da (1990) A. Erkan Kavaklı; yine hapisaneyi ve işkenceyi anlatıyor: "Falaka, jop, tekme, tokat, küfür, sigara söndürme, elektrik verme. Hem de el, ayak, tenasül uzuvlarından. Ağzına, daha da gecisi arkasına jop sokulan gençler..." (6)

Erhan Bener "Tekilleşme" (1990) isimli romanında; falakaya yatırılıp, dövülerek yapılan işkenceleri anlatır: "O'nu üç hafta süreyle hücrelerine kapatılmış olduğu, falakaya yatırılıp düz tabanlaşınca kadar dövüldüğü dahası, Ergin ona anlatılmış olamaz. Ne korkunç" (7)

Zihni Açıba, "Varolacağız Eylül'lere

Rağmen" (1990) ve "Zulüm Kalesi Mamak" ta 12 Eylül'le başlayan olayları ve cezaevlerindeki işkenceleri anlatıyor. Açıba, romanını ümit telkinleriyle sonluyor.

Yine aynı temi Ö. Lütfi Mete "Çığlığın Ardi Çıglık" ta (1990) işliyor. Romanda, 12 Eylül öncesi ve sonrası dönem anlatılırken, terör, ölüm korkusu ve işkence anahtar kavramlar durumundadır.

Mehmet Güler de; "İstanbul Kanatlı Ben" (1990) ile yine aynı temayı işliyor: "Umraniye gençliği en büyük darbeyi bu revizyonistlerden, dönemlerden yedi. Onların kararsız uzlaşmacı yanlarından iyi yararlandı polis. Arkadaşlarımızın bir çoğu bunların yüzünden içeride kaldı, işkence gördü." (s. 294)

Eylülist romanların hemen hepsi, birer işkence romanıdır. Kahramanların gözaltı dönemleri; işkenceler, acılar ve çilelerle geçer. Bu konuyu işleyen diğer romanlar ise; "Bir Yaz Mevsimi Romansı" (1990) Demir Özlü, "Kara kitap" (1990) Orhan Pamuk, "Ağır Roman" (1990) Metin Kaçan, "Onuncu Sigara" (1990) İsmet Kür, "Sevgiyi Yaşamak" (1990) Namık Doymuş vb.

5-Ölüm:

1980 sonrası "Eylülist" romanlarda ele alınan tem'lerden biri de, "ölüm"dür.

Psikolojik bunalım ve ölüm... Sağ-sol mücadelesi sonucu gelen ölüm... Örgüt içi hesaplaşma sonucu ölüm (temizlik) ... İntihar, kaza sonucu ölüm ve sevişirken gelen ölüm... ölüm... ölüm... Eylül list romanların hemen hepsinde ölüm kol geziyor. Ana tem olmasa bile yardımcı konu dumundadır.

Mehmet Eroğlu, "İssızlığın Ortasında" (1978), "Geç Kalmış Ölü" (1984) ve "Yarım Kalan Yürüyüş" (1986) te kahramanlarını ölümlü bir maceraya sürüklüyor. Romanda "kimlik arayış" la "ölüm" sanki iç içedir. Kahramanların

hepsi adeta "geç kalmış ölü" lerdir.

"Ölüm", "Geç Kalmış Ölü" de intihar olayı ile kendini gösteriyor. Ayhan intihar olayını şöyle açıklıyor: "*Belki de yenildiğimi ve geride kalan hayatımı ancak intiharla kurtaracağıma inandığım için... ölümü bir kılıf gibi üzerime geçirecek ve geçmişten, yenilgilerimden kurtulacağım. Artık özgürüm... Büyük yanlışları yaşayan bu evrende yer alan küçük bir insan olarak düşüncenin ve hayal gücünün sınırlarını zorlayan birisi için, başka bir çözüm yolu yok gibi geliyor.*" Bir başka yerde Ayhan; "*Neden böylesine bir saçmalığın, bir boşluğun içine düştük?*" (9) sorusuyla "*Taştan Tanrılara*" ve "*Nemrut Dağı*" ndan intihara dek uzanır.

"Geç Kalmış Ölü", yalnız bir politik roman değil, aynı zamanda bir psikolojik sarsıntılar romanıdır.

Ölüm teması, "*Yarım Kalan Yürüyüş*" te, Laçın kimliğiyle çıkıyor karşımıza. Ayrılık, sapma, zaafı ve ölüm tutkusu, Eroğlu'nun kahramanlarının kimliğini belirleyen kavramlar olarak özetlenebilir.

Yine aynı temayı işleyen Vedat Turkali'nin "*Mavi Karanlık*" ı (1983) ölümden, ölüm korkusundan kaçıp, Bodrum'a sığınan ve buradan "ölüme" açılan üç genç aydının hikâyesini anlatıyor.

Nergis'le Özgür, çatlak bir tekneyle denize açılıp ölüme doğru yol alıyorlar. Korhan ise İstanbul'a dönüyor ve öldürülüyor.

Ölümlerle iç içe olan diğer bir romanda, Adalet Ağaoğlu'nun "*Üç Beş Kişi*" (1984) sidir. Kahramanlar Ufuk, Murat, Kısmet hep o belirsiz yolculuğun içindedirler. Zaten hergün üç beş kişinin öldüğü bir ortamda yaşamın güçlüğü ortadadır.

1980 yazında geçtiği belirlenen Orhan Pamuk'un "*Sessiz Ev*" inde de (1983) devrimci Nilgün'ün kafasına yediği darbelerle öldüğünü görüyoruz.

Ahmet Altan'ın "*Sudaki İz*" inde (1985) ölüm, ard arda geliyor. Romanın ana kahramanlarından Ömer, ölmekten ve öldürmekten korkmuyor.

Romanda Ömer'in, Türkiye'nin tutucu köylerinden Amerika'ya dek varan serüveni anlatılıyor. Uluslararası bir serüvencidir. Arada bir Fazıla ile birlikte anılır.

Amerika'da arka sokaklarda dolaşırken kahramanlarımızın karşısına iki zenci çıkıyor; "*Elinde zincir olan zenci, şu cebindekileri çıkar bakalım diyor. Ömer elini cebinden çıkardı. Karanlıkta elinde ne tuttuğu görülüyordu. Bıçaklı zencinin karnına ateş etti... Tabancanın namlusundan kısa bir alev parçası fıskırdı...*" (10)

Bir başka ölüm sahnesinde Ömer, Lejyoner rolünde. Bir başkasında; Dominguez ile birlikte, bir barda tam kovboy filmlerindeki gibi sırt sırta verip çok büyük bir kavga yaptılar. Deminguez öldü. Ardından Kukutiyyu'nun kurşuna dizilmesi... Sonra Ömer'in annesiyle babasının diz boyu suda aniden, senaryo gereği boğulması...

Bir başka ölüm sahnesi de; Ömer'in Misis Perkins'le sevişmesinden sonra geliyor: "*Sen bana bir armağansın, dedi Misis Perkins. Tanrı'nın bir armağanı. Odanın içi karanlıktı. Hiç bir şey gözükmüyordu. Karanlığın içinde Misis Perkins'in iniltileri duyuluyordu...*

-Ölüyorum, Tanrım... Çok güzel... Çok güzel... Ömer, çok güzel... ölüyorum...

Birden sesi kesildi ölmüştü." (11)

Böylece Ömer'in Misis Perkins'le sevişmesi de ölüm getiriyordu. Ömer elini dokunduğu herşeyi yok ediyor.

"Sudaki İz" de ölüm bir de "idam" la geliyor.

Yalçın Küçük; "Ahmet Altan'ın Sudaki İz'e her çıkışında nerede ise; bir ölüm yaratıyor, okuyucuya bir tür ölüm sunuyor" (12) derken yukarıdaki gerçeği dile getiriyordu.

Latife Tekin'in "Gece Dersleri" nde (1986) ise; kahramanlar bir yaşam ve ölüm mücadelesi içindedirler.

A. Kadir Konuk "Gün dirildi" (1987) isimli romanında, bir devrimci gencin hayat hikayesini, cezaevine düşüşünü ve idam sonucu ölümünü anlatıyor.

"Güneş Doğmadan Asılmak" da da (1990) Hayri Argav, yine devrimci bir gencin idama giden macerasını anlatıyor. Burada da idam sonucu bir ölüm var.

"Hayır" (1987) romanında Adalet Ağaoğlu, "aydın intiharları" nı konu edinir.

Vedat Türkali "Tek Kişilik Ölüm" de (1990), uç noktadaki arayışları ve kavgaları sunuyor. Fahişeler, komünistler, cuntalar, örgütler, ajanlar, yeraltı dünyası ve ölüm romanın genel havasını oluşturuyor.

Görüldüğü gibi 1980 sonrası siyasal eksenli romanların hemen hepsinde ölüm bir anahtar kavram durumundadır. İçinde ölüm olmayan roman yok gibi...

6-Sağ-Sol Çatışması:

Türkiye'de siyasal çekişmeler, işçi olayları ve anarşinin doruk noktaya ulaştığı yıllar oldu. 1960'lı, 70'li ve 80'li yıllar... Bu dönemleri konu alan siyasal eksenli romanlar yazıldı. bu romanlarda gözlenen tipik eğilimlerden biri de, "sağ-sol çekişmeleri" oldu.

Söz konusu siyasal olguya karşı açılardan eğilen romanların bir kısmına değinmek istiyorum:

Firuzan'ın "47'liler" i, çoğunluğu

1947 doğumlu bir kuşağın öğrenci olayları ve anarşiye karışmış, ardından tutuklanarak cezaevine girmiş gençlerin hayat hikayeleri anlatılıyor. Fakat, romanın asıl dikkat çeken bölümü sağ ve sol örgütler arasındaki büyük kavgadır.

Yine Emine Işınsoy'un; "Sanıcı" (1980) ve "Canbaz" (1979) romanları ideolojik eylemlerle, sağ-sol görüşlü gençleri karşı karşıya getirir.

Bir diğer örnek de, Ahmet Altan'ın "Sudaki İz" i dir. (1985) Gerçi romanda sağcı gençler bir kaç kez gözükmedirler.

Adalet Ağaoğlu'nun "Ölmeye Yatmak" isimli romanı, (1974) o dönemin karanlık havası içinde yaşam mücadelesi veren insanları ve onların hayatlarından kesitleri gözlerimizin önüne getiriyor. Ayrıca romanda, sağ-sol mücadelesi sık sık ön plana çıkartılıp anlatılıyor.

Bunlardan başka, Vedat Türkali'nin "Mavi Karanlık" ı (1983), Latife Tekin'in "Gece Dersleri" (1986),Burhan Günel'in "Ve O Güzel Kadının Çocukları" (1987), Ayla kutlu'nun "Hoşçakal Umut" u (1987), Güven Turan'ın "Yalnız mısın" ı sayılabilir.

Bu romanlarda genel olarak 1980 öncesinin karmaşık dönemi fon olarak ele alınmış. Bu siyasal eksen üzerinde sağ-sol mücadelesi gerek fikri planda, gerekse eylem planında sık sık gündeme getirilmiştir. Zaman zaman gençler karşı karşıya gelip çarpışmış, kimi zamanda kampüsler, fakülteler basılmıştır. İşte yukarıdaki romanlar, bunu çok çarpıcı bir şekilde dile getirmektedirler.

7-Yakın tarihimiz:

Sosyal ve siyasal çalkantıların en yoğun yaşandığı son on yılın romanları, olaylara yorum getirmek, onları kendi açılarından yansıtmak eğilimine paralel olarak yakın geçmişimize de siyasal bir yaklaşım getirmeyi denediler.

Orhan Pamuk'un "*Cevdet Bey ve Oğulları*" (1982) ile "*Sessiz Ev*" i (1983) bu manada yakın geçmişi ve son on yılın siyasal kavgasını anlatıyor. Orhan Pamuk "*Cevdet Bey ve Oğulları*" nda, "*Işıkçı Ailesi*" ni üç kuşak boyunca işleyerek, toplumun belli bir tarih dönemi içindeki değişimini anlatılıyor. Roman, 1905 yılından başlayıp günümüze kadar getiriliyor. "*Sessiz Ev*" de ise; "*Darvinoğlu Ailesi*" çevresinde Türkiye'nin özellikle son dönemin panoraması çizilmektedir.

Atilla İlhan'ın "*Aynanın İçindekiler*" (1973) ve "*Bıçağın Ucu*" (1973) adlı eserleri, 27 Mayıs'ı hazırlayan toplumsal şartları yorumlarken, "*Yaraya Tuz Basmak*" (1978) Menderes dönemi Türkiye'sinin, dünya politikasındaki yeriyle ilgili önemli uygulamalar ve Kore'ye asker gönderme işini eleştirmektedir.

Atilla İlhan, "*Dersaadet'te Sabah Ezanları*" nda da (1981) 1909-1920, Milli mücadele öncesi yılların siyasal, ekonomik ve kültürel boyutlarını bir aşk ve evlilik romanı öğeleriyle bir arada yansıtmaktadır.

Tarık Buğra'nın "*Yağmur Beklerken*" i (1981) yine yakın tarihimizin yazar açısından ilginç bulunan bir dönemi işleniyor. Romanda Cumhuriyet tarihinin ilk demokrasi denemesi ve "*serbest fırka olayı*", o günlerin bir Anadolu kasabası çevresinde ele alınmaktadır.

Ayla Kutlu'nun "*Bir Göçmen Kuştı O*" (1985) isimli eseri, edebiyatımızda 1980'lerin roman türü olma eğilimi gösteren çağ romanlarından biridir. Roman, Osmanlı'nın son yılları, milli mücadele ve Cumhuriyet'in ilk yıllarını kapsamaktadır.

Mehmet Eroğlu'nun "*Issızlığın Ortasında*" (1983) isimli romanı, 1974

Kıbrıs Barış Harekâtı dönemini ve sonrasını konu alır.

Yine Bilge Karasu'nun "*Gece*" si(1985) 1970'li yılların karanlığını anlatıyor.

Erhan Bener, "*Ortakiler*" (1988) ile 1940'larda 1980'lere değişen insanı, değişen anlayışları, 27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül'ün arka planlarını anlatır. Ortakiler'de bir toplumun 40-50 yıllık bir evrimi işlenmiştir.

Adalet Ağaoğlu'nun "*Ölmeye Yatmak*" (1974) ve "*Bir Düğün Gecesi*" (1979) isimli romanları da çağ romanları kategorisinde sınıflandırılabilir. Ölmeye Yatmak'ta 1983-1970, Bir Düğün Gecesi'nde 1950 1970 yılları işlenir.

Bibliyografya

- 1-Leyla Erbil, "Karanlığın Günü", Can Yay., İst. 1989 (2 b.)
- 2-Ahmet Altan, "Sudaki İz", Can yay., ist. 1985, (s. 28)
- 3-Ahmet Altan, a. g. e., (s. 30)
- 4-Hayri Argav "Güneş Doğmadan asılmak", 1990, (s. 294)
- 5-Vedat Türkali, "Tek Kişilik Ölüm", Can yay., İst. 1990, (s. 97)
- 6-A. Erkan Kavaklı, "Kader Kapımı Çaldı", Timaş Yay., ist. 1991
- 7-erhan Bener, "Tekilleşme", Cem Yay., İst. 1990, (s. 25)
- 8-Mehmet Güler, "İstanbul Kanatlı Ben", 1990, (s. 294).
- 9-Mehmet Eroğlu, "Geç Kalmış Ölü", Can Yay., İst., 1984.
- 10-Ahmet Altan, "Sudaki İz", Can yay., ist. 1985.
- 11-Ahmet Altan, a.g.e, (s. 57)
- 12-Yalçın Küçük, "Küfür Romanları", Tekin yay., İst., 1986